

УДК: 619:616.98:578.824.11 (477.72)

РОЛЬ ЛИСИЦІ В ЕПІЗООТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ СКАЗУ В БОЛГРАДСЬКОМУ РАЙОНІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Пероцька Л.В., Сергеева К., Післарь М., Макаренко С.

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

Відображено довготривалу динаміку захворюваності тварин на сказ в Болградському районі Одеської області, детальний розгляд якої розкриває певні закономірності прояву даної інфекційної хвороби. Епізоотична ситуація щодо сказу тварин є досить напруженою.

Хвороба реєструвалась майже у всіх населених пунктах району. У структурі захворюваності максимально представлена лисиця, чисельність популяції якої в останні роки значно зростає. Встановлена чітко виражена осіннє – зимово – весняна сезонність. Існує загроза занесення та розповсюдження збудника сказу в населені пункти району.

***Ключові слова:** сказ, динаміка захворюваності, епізоотична ситуація, основне джерело збудника сказу, популяція, структура захворюваності тварин на сказ, періодичність захворювання.*

Вступ. Серед усіх інфекційних хвороб тварин сказ займає особливе місце, що обумовлено сприйнятливістю до цієї інфекції широкого і різноманітного кола тварин, включенням у ланцюг циркуляції вірусу не тільки диких тварин, але домашніх і сільськогосподарських, надзвичайно великою небезпекою для людини й відсутністю засобів лікування при цій хворобі. Ці фактори в основному визначають соціальне та економічне значення сказу [1,2].

Активізація природних осередків сказу в сучасній епізоотії поєднується із загрозою відродження таких, що підтримуються свійськими м'ясоїдними. Господарська діяльність людини тягне за собою антропогенно обумовлену еволюцію природних осередків, наслідком цього є формування природно-антропургічних (перехідних) осередків. В них хазяями збудника можуть бути як дикі тварини, так і синантропні або свійські [3,4].

Особливо важливу роль в існуванні й стаціонарності осередків сказу відводиться диким м'ясоїдним тваринам – червоним лисицям, вовкам, єнотовидним собакам, куницям тощо [5,6]. Однак, серед усіх видів диких тварин, в яких був виявлений сказ в Україні, більше 80% випадків припало на червону лисицю. Не виключенням є територія Одеської області [7].

Метою роботи було розкриття особливостей перебігу епізоотичного процесу сказу тварин на території Болградського району Одеської області із

визначенням ролі червоної лисиці у ньому.

Матеріали і методи досліджень. Матеріалами досліджень слугували супровідні документи та первинна облікова документація за період з 2002 до 2017 рр.; акти епізоотологічного обстеження неблагополучних пунктів; статистичні дані управління Держпродспоживслужби в Болградському районі та Одеської філії державного науково-дослідного інституту лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи за 2002 – 2017 рр. Вивчення особливостей і прояву епізоотичного процесу щодо сказу тварин проводили відповідно до рекомендацій [8, 9].

Результати досліджень. Проведеними дослідженнями встановлено, що впродовж досліджуваного періоду (2002-2017рр.) у Болградському районі Одеської області сказ реєструвався у 18 неблагополучних пунктах, в яких захворіло 19 тварин. Динаміка кількості неблагополучних пунктів наведена на рис.1, з якого видно, що захворювання не реєструвалось кожного року, але епізоотична ситуація є достатньо напруженою.

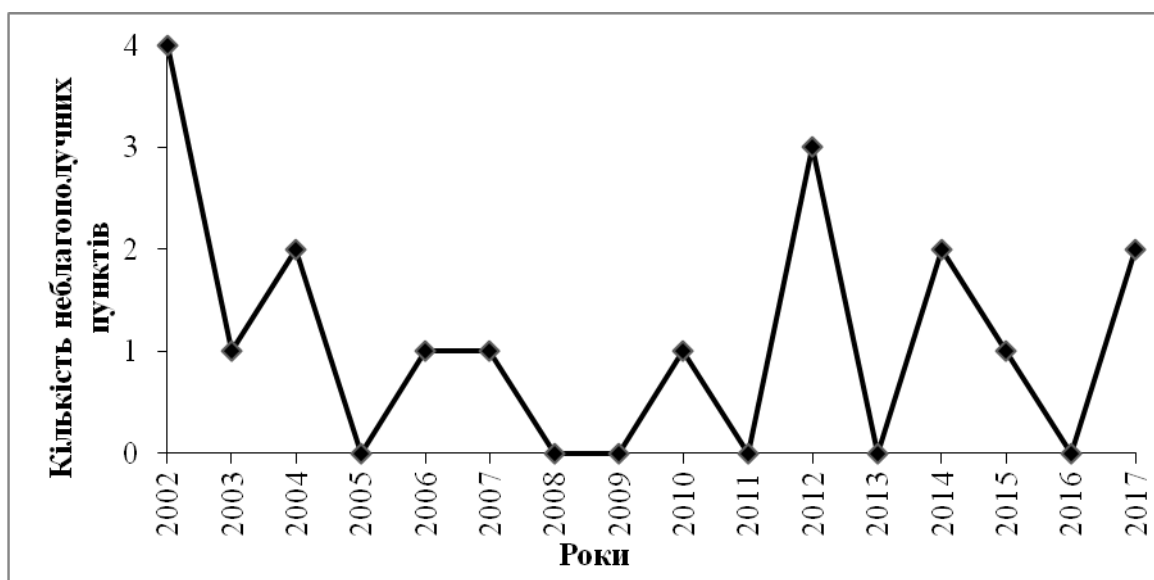

Рис. 1. Динаміка неблагополучних щодо сказу пунктів в Болградському районі Одеської області за 2002-2017 рр.

За результати вивчення структури захворюваності тварин на сказ в районі (табл. 1) встановлено, що видовий та кількісний склад тварин у різні роки був неоднаковий. Аналіз підтвердив, що характерною особливістю епізоотичної ситуації зі сказу є значна кількість випадків захворюваності серед червоної лисиці (63,2%). Випадки захворювання на сказ єнотовидного собаки свідчать про його участь в циркуляції збудника сказу на території району, а певна кількість захворілих на сказ свійських тварин (котів та собак) - про неконтрольоване їх утримання та контакти даного виду з представниками диких хижаків, а також про недостатньо якісно проведені профілактичні заходи.

Враховуючи те, що чисельність популяції лисиці за останні роки значно зросла та перевищує норму на деяких територіях в 4 – 6 разів, необхідно для

більш достеменних даних щодо активізації природних осередків щороку проводити діагностичний відстріл лисиць з подальшим лабораторним дослідженням. В даному районі діагностичний відстріл за досліджуваний період проводився лише у 2002, 2003 та 2017 рр.

Річна динаміка захворюваності тварин на сказ відображена на рис. 2. За результатами досліджень встановлено, що захворюваність тварин на сказ в районі має чітко виражену осінне – зимово – весняну сезонність, що співпадає з періодом парування тварин та періодом освоєння молодняком природного простору.

Таблиця 1

Структура захворювання тварин на сказ в Болградському районі Одеської області.

№ з/п	Вид тварини	Роки										Всього захворіло	% від загальної кількості
		2002	2003	2004	2006	2007	2010	2012	2014	2015	2017		
1	Лисиця	3	1		1		1	2	2		2	12	63,2
2	Собака	1						1		1		3	15,8
3	Кіт			2								2	10,5
4	Єнот.собака					1			1			2	10,5
Всього		4	1	2	1	1	1	3	3	1	2	19	100

*Роки, в які сказ у районі не реєструвався – відсутні.

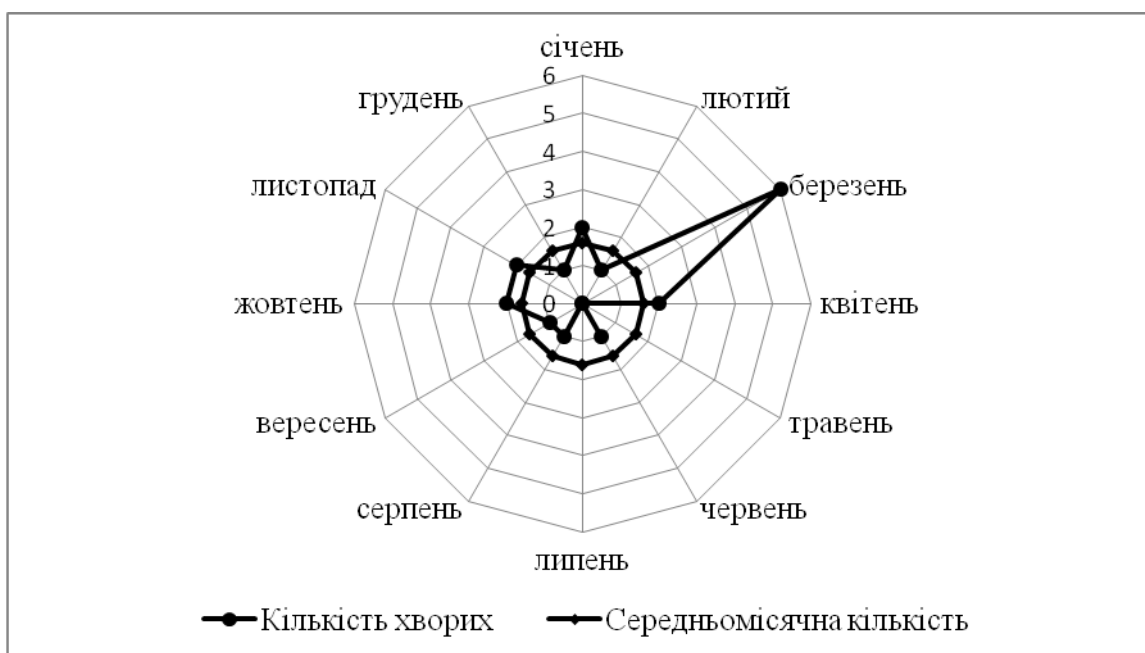

Рис.2. Сезонна динаміка захворюваності тварин на сказ в Болградському районі Одеської області (2002-2017 рр.)

За результатами вивчення динаміки кількості захворюлих на сказ тварин, періодичність захворювання не встановлена. Широке розповсюдження рабічної інфекції серед диких тварин, активізація природних вогнищ, втягненням в епізоотичний процес свійських та синантропних тварин значно підвищує можливість заносу та розповсюдження інфекції в населених пунктах, тому при плануванні протиепізоотичних заходів необхідно здійснювати регулювання чисельності диких тварин, відновити кампанії з пероральної імунізації диких м'ясоїдних проти сказу і дотримуватися діючої «Інструкції про заходи щодо профілактики та боротьби зі сказом тварин» в питаннях профілактичної вакцинації домашніх собак і котів.

Висновки

1. Основним резервуаром і джерелом збудника сказу на території Болградського району Одеської області є червона лисиця, частка якої в загальній структурі захворюваності тварин на сказ становить 63,2%.
2. Захворюваність тварин на сказ в районі має чітко виражену осінню – зимово – весняну сезонність, що пов'язано з біологією основного джерела збудника сказу – лисиці.
3. Росту чисельності лисиці сприяють природні умови та урбанізація.

Список літератури.

1. Недосеков В.В. Оздоровлення території України від сказу – невідкладні завдання науки і практики / В.В. Недосеков, Л.П. Гришок, І.М. Полупан, М.Ю. Іванов // Ветеринарна медицина України. – 2009. – № 2. – С. 12–13.
2. Голік М.О. Роль червоної лисиці в епізоотії сказу на території Чернігівської області / М.О. Голік, В.В. Недосеков, І.М. Полупан // Бюлетень ІВМ НААН «Ветеринарна біотехнологія». – 2016. – № 29. – С. 84–92.
3. Expert Consultation on Rabies. Technical Report Series 982 / World Health Organization. – Geneva, 2013. – 139 p.
4. Шевченко Л.С. Экологические предпосылки формирования очагов бешенства природного типа в УССР / Л.С. Шевченко. Ю.Н. Щербак // Вестник зоологии. – 1980. - №4. – С. 64-69.
5. Bourhy H., Kissi B., Audry et al. Ecology and evolution of rabies virus in Europe. J. gen. virol, 1999, 80, 2545–2557.
6. Гришок Л.П. Эпизоотология бешенства в Украинской ССР // Ветеринария.– 1977.– №5.– С. 53–56.
7. Пироцька Л.В. Роль лисиці в епізоотичному процесі сказу в Одеській області /Л.В.Пироцька // Аграрний вісник Причорномор'я.- Одеса, 2004. – С.7-12.
8. Методы эпизоотологического исследования и теория эпизоотического процесса / С.И. Джупина. – Новосибирск.: Наука, Сиб. От-ние. 1991. – 142 с.
9. Рекомендации по методике эпизоотологического исследования / под ред. И.А. Бакулова. – Покров. – 1975. – 75 с.

РОЛЬ ЛИСИЦЫ В ЭПИЗОТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ БЕШЕНСТВА В БОЛГРАДСКОМ РАЙОНЕ ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ. Пироцька Л.В., Сергеева К., Писларь Н., Макаренко С.

Отражена длительная динамика заболеваемости животных бешенством в Болградском районе Одесской области, детальное рассмотрение которой раскрывает определенные закономерности проявления данной инфекционной болезни. Эпизоотическая

ситуация по бешенству животных достаточно напряженная. Заболевание регистрируется почти во всех населенных пунктах района. В структуре заболеваемости максимально представлена лисица, численность популяции которой за последние годы значительно возросла. Установлена четко выраженная осенне-зимне-весенняя сезонность. Существует угроза заноса и распространения возбудителя бешенства в населенные пункты района.

Ключевые слова: бешенство, динамика заболеваемости, эпизоотическая ситуация, основной источник возбудителя бешенства, популяция, структура заболеваемости животных бешенством, периодичность заболевания.

THE ROLE OF FOX IN THE RABIES EPIZOOTIC PROCESS IN BOLGRAD REGION OF ODESA OBLAST. Perotska L.V., Sergeyeva K., Pyslar N., Makarenko S.

The long-term dynamics of animal disease as rabies in Bolgrad District of Odesa Oblast has been shown and its detailed examination reveals certain regularities of this viral disease's manifestation. The epizootic situation concerning animals rabies is quite strained. The disease was registered in almost all settlements of the regions. The fox has been represented mostly in the structure of morbidity, the population of which has increased significantly in recent years. Autumn-winter-spring seasonality was established clearly. There is a danger of transmitting and spreading this rabies agent to settlements.

Keywords: rabies, dynamics of morbidity, epizootic situation, main source of rabies, population, structure of animals disease as rabies, frequency of disease.